

ASPECTE ALE ELEMENTELOR VESTIMENTARE ÎN PLASTICA DE LA IGEȘTI, COM. BLĂGEȘTI (JUD. VASLUI)

EUGENIA POPUȘOI

Cercetările perieghetice întreprinse în ultimii ani de către colectivul muzeului din Bîrlad, în scopul cunoașterii și depistării de noi urme arheologice legate de istoria județului Vaslui, au avut drept rezultat și descoperirea unor așezări neolitice.

Dintre numeroasele descoperiri, ne vom referi în materialul de față, la două fragmente de idoli antropomorfi, importante mai ales, prin elementele de reprezentare a încălțăminteii epocii respective. Cele două fragmente aflate în colecțiile muzeului bîrlădean sub nr. de inventar 382 și 383, provin din așezarea neolitică cucuteniană* de la Igești, (punctul „Scîndureni”), comuna Blăgești, jud. Vaslui, găsite la suprafața solului ca urmare a lucrărilor agricole.

Intrucît ele prezintă elemente de îmbrăcăminte, ni se pare că discutarea celor două fragmente de figurine, suscită un deosebit interes pentru o mai bună cunoaștere a utilizării vestimentației de către neolitici.

Ambele piese sînt fragmente ale părții inferioare a corpului omenesc : 1. piciorul stîng și o parte din abdomen, și 2. piciorul drept. Ele se caracterizează prin poziția verticală, lucrate din două părți longitudinale sudate apoi în întregime (2), sau parțial (1), de tipul celor cunoscute în faza Cucuteni A, la Hăbășești ¹, Trușești ², existente în colecțiile Muzeului de Istorie a Moldovei³, etc.

Făcînd parte din același tip, dar avînd unele deosebiri în ceea ce privește redarea anatomică a părților corpului omenesc, ca și a decorului, sîntem determinați să prezentăm separat cele două fragmente de figurine.

* Cele două fragmente de idoli au fost descoperite de V. Palade directorul muzeului din Bîrlad și Ghenuță Coman, profesor de istorie la liceul din Murgeni. Mulțumim pe această cale celor doi cercetători pentru informațiile care ni le-au dat. Așezarea descoperită de cei doi cercetători se află la circa 500 m nord-nord-vest de satul Igești pe șeaua dealului „Scîndureni”. Informații verbale în acest sens am primit de la Vasile Palade pentru care îi mulțumim.

1. Vladimir Dumitrescu, *Hăbășești*, 1954, p. 406, fig. 33 și 34.

2. Mircea Petrescu-Dîmbovița, *Șantierul Trușești*, în SCIV, IV, 1—2, 1953, p. 20, fig.13/1.

3. Natalia Berlescu, *Plastica cucuteniană din colecțiile Muzeului de istorie a Moldovei*, în Arh. Mold. II—III, p. 68.

Fragmentul păstrat, notat cu nr. 1 (fig. 1 a, b, c), reprezintă piciorul stâng și o parte din abdomenul unei figurine, avînd dimensiunea de 14,2 cm, ceea ce ne determină să credem că figurina căreia aparținea era de proporții mari, mai rar întîlnite în plastica antropomorfă din faza A a culturii Cucuteni⁴. Modelarea figurinei este realizată dintr-o pastă fină, bine frămîntată, arsă inegal, neagră în interior, cărămizie la exterior. Ruperea abdomenului în linie verticală, prelungită cu aceea ce despărțea picioarele, indică că figurina a fost modelată din două jumătăți⁵ lipite apoi numai în partea superioară a corpului.

Piciorul păstrat cu laba sa plastic redată, ne determină să precizăm că figurina avea picioarele despărțite, fapt subliniat și de inciziile verticale și oblice existente pe latura interioară a fragmentului de care ne ocupăm (fig. 1/b). Figurina are steatopigia puternic pronunțată, triunghiul sexual fiind indicat de o linie incizată închisă. Piciorul este acoperit pe coapse, lateral, de linii incizate oblic formînd unghiuri cu vîrfurile în sus (fig. 1/b, c). Pe partea dorsală liniile incizate, pornite din șold, se termină în fragmente de spirală, iar pe fesă se formează o spirală întreagă (fig. 1/a), asemănîndu-se prin aceasta cu unele figurine existente în colecțiile Muzeului de Istorie a Moldovei⁶, dar mai ales cu plastica unor grupuri și culturi învecinate, contemporane culturii Cucuteni ca: plastica aspectului Aldeni II de la Drăgănești Tecuci⁷ și cea gumelnițeană de la Tangîru⁸. Ceea ce este important de semnalat la figurina de care ne ocupăm se referă la decorul din regiunea inferioară a piciorului, decor format din linii incizate vertical, paralele pe laturi și puțin oblice la spate, terminate sub genunchi cu o incizie, circulară, orizontală. Deducînd din această linie piciorul prezintă o umflătură mai pronunțată la spate, care poate fi pusă în legătură cu marginea unui obiect de încălțăminte executat, eventual, fie din lînă, fie din blană. De altfel întregul decor prezentat pe partea inferioară a piciorului poate fi interpretat ca un element de încălțăminte reprezentînd un ciorap sau o cismă. Luînd în considerație această interpretare, credem că și decorul realizat din linii incizate, existent pe restul fragmentului poate fi pus în legătură cu unele elemente de vestimentație⁹ din perioada corespunzătoare.

Cel de al doilea fragment, (nr. 2), (fig. 2/a, b, c) reprezintă piciorul drept al unei figurine antropomorfe a cărei sex nu poate fi stabilit. Fragmentul are dimensiunea de 9,1 cm. Ca și exemplarul prezentat mai sus, figurina (2)

4 Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p. 406, menționează existența unui fragment de la o figurină care avea 35 cm.

5 Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p. 406 și următ., fig. 33/2 și 34/10.

6 Natalia Berlescu, *op. cit.*, p. 71-72, pl. II/10 și III/4.

7 Eugen Comșa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II*. SCIV, XVI, 1963, p. 20, fig. 6.

8 D. Berciu, *Săpăturile arheologice de la Tangîru*, în *Materiale*, V, 1959, p. 149, fig. 9/1.

9 Unii cercetători consideră decorul incizat, existent pe plastica antropomorfă, ca elemente ale vestimentației timpului respectiv: I. Androescu, *Contribuție la Dacia înainte de Romani*, Iași, 1912, p. 105; H. Schmidt, *Cucuteni, in der oberholdan*, Berlin u Leipzig, 1932, p. 66; Eugen Comșa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II*, SCIV, XVI, 1, 1963, p. 20.

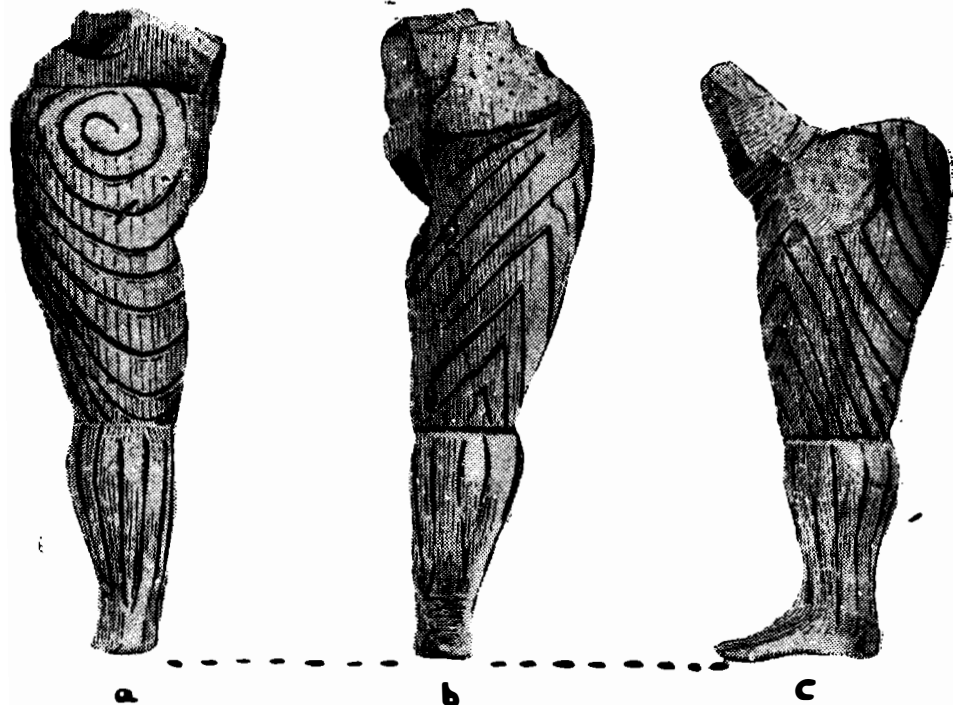

Fig. 1 Idol antropomorf descoperit la Igești

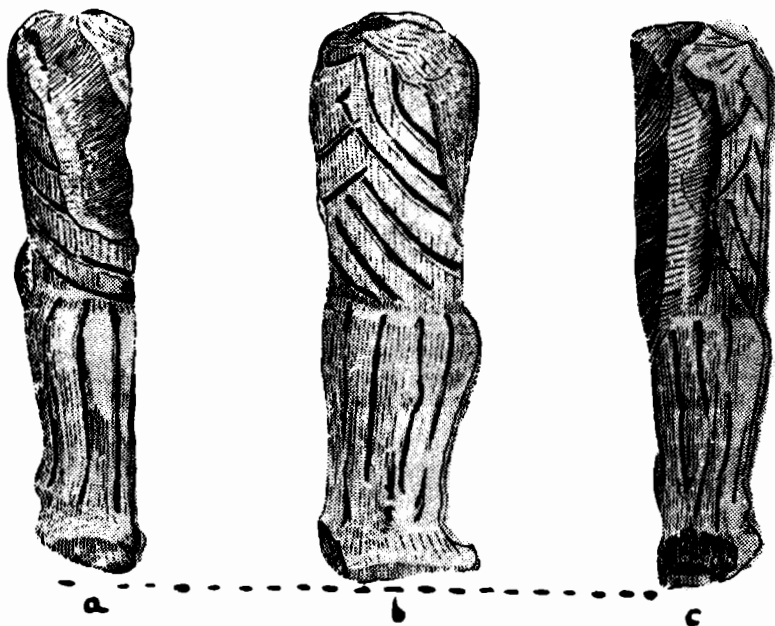

Fig. 2 Idol antropomorf descoperit la Igești

a fost modelată tot din două jumătăți, bine sudate apoi împreună¹⁰, cu laba mai puțin realist redată. Figurina este executată dintr-o pastă bine frământată, de culoare cenușie. Steatopigia puțin pronunțată.

Ca și la prima figurină, dedesubtul genunchiului este executată o șanțuire, circulară orizontală, care indică terminația încălțăminteii marcată printr-o umflătură mai evidentă în față și pe lături (fig. 2). Restul încălțăminteii este redat prin linii incizate, verticale și paralele laterale și puțin oblice — urmărind linia piciorului — la spate. Două mici proeminențe laterale (fig. 2/b) indică, posibil, un sistem de închidere a cismei. Pe partea superioară a piciorului artistul neolitic a executat cu îndemânare incizii curbe¹¹ care se unesc sau se întretaie pe partea din afară a coapsei.

La ambele figurine, aplicarea decorului incizat indică mularea încălțăminteii pe picior, ca de altfel și restul decorului care indică probabil elemente de îmbrăcăminte¹².

Cele două fragmente de idoli antropomorfi descoperiți la Igești („Scîndureni”), județul Vaslui proveniți din așezarea neolitică aparținând fazei A a culturii Cucuteni din acest loc*, se înscriu în seria figurinelor caracteristice, avînd ca temă frecventă decorul incizat, a acestei epoci. În acest sens prin corespondențele tipologice și stilistice ele se includ în grupul format din plastica antropomorfă cucuteniană de la Hăbășești¹³, Trușești¹⁴, Izvoare¹⁵, Oncești¹⁶, etc.

Aceeași temă a decorării prin incizii, este frecventă și în așezările comunităților învecinate culturii Cucuteni din sudul Moldovei și nord-estul Munteniei, respectiv la purtătorii aspectului Stoicani—Aldeni¹⁷ ca și în aria de răspîndire a culturii Gumelnița¹⁸.

Revenind asupra celor două fragmente de la Igești („Scîndureni”), prin elementele de decor prezentate, ele se leagă neîndoios, de seria figurinelor

10 Vl. Dumitrescu, *op. cit.*, p. 409, subliniază această tehnică în modelarea figurinelor antropomorfe din neoliticul dezvoltat; idem, *Așezarea neolitică de la Căscioarele*, în SCIV, 16, 1965, 2, p. 228, menționează aceeași tehnică în modelarea figurinelor antropomorfe în cadrul culturii neoliticului dezvoltat în sudul țării.

11 Decor des întâlnit în plastica neoliticului dezvoltat (vezi notele 6, 7, 8, etc.).

12 În legătură cu interpretarea decorului incizat, prezent pe figurinele antropomorfe, au fost emise diferite păreri. Fără să încercăm a diminua importanța uneia sau altora dintre părerile emise, considerăm că în cazul de față decorul incizat poate fi pus în legătură cu vestimentația epocii respective.

* Material ceramic aparținând fazei A a culturii Cucuteni, din așezarea respectivă se găsește în colecțiile muzeului din Bîrlad, și în colecțiile personale ale lui Coman Ghenuță — Murgeni.

13 Vl. Dumitrescu, *Hăbășești*, 1954, p. 406 și urm.

14 M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratorii, *Șantierul Trușești*, SCIV, IV, 1—2, 1953, p. 15 și urm.; idem, SCIV, V, 1—2, 1954, p. 19 și urm.

15 Radu Vulpe, *Izvoare*, p. 223 și urm.

16 M. Florescu și V. Căpitanu, *Cercetări arheologice în județul Bacău*, Arh. Mold., VI, p. 256—258

17 Eugen Comșa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II*, (pe baza săpăturilor de la Drăgănești Tecuci) în SCIV, XIV, 1, 1963, p. 20, fig. 6; M. Petrescu-Dîmbovița, *Cetățuia de la Stoicani*, în *Materiale I*, 1953, p. 99 și urm.

18 D. Berciu, *Săpăturile de la Tangiru și Petru Rareș*, în *Materiale VI*, p. 144.

antropomorfe ce par să indice diverse tipuri de încălțăminte folosite în epoca neolitică în Moldova.

În acest sens amintim redarea plastică a încălțăminteii „sub forma unui tîrluc de tip „calceus” pe vasul suport de la Traian¹⁹ aparținînd nivelului Precucuteni III, alături de care se înscrie descoperirea recentă de la Ghelăiești²⁰, unde se întîlnește tipul „mocasin” cu căputa scurtă, deschisă în față, încadrată de descoperitor în faza B a culturii Cucuteni.

Decorul prezent pe cele două figurine de la Igești „Scîndureni”, indicative indiscutabile ale unor elemente de încălțăminte merită a fi subliniate întrucît vin să completeze cunoștințele noastre cu privire la vestimentația oamenilor.

Fără a încerca o catalogare a reprezentărilor care redau încălțăminte din epoca neolitică ne vom opri totuși asupra unor descoperiri care subliniază unele detalii vestimentare și în deosebi a încălțăminteii, în ansamblul motivelor decorative incizate.

În acest sens, menționăm o figurină fragmentară, găsită la Cronokalaca Bara (Iugoslavia) de tip Vinca—Plocnik, care prin decorul incizat pe șolduri, indică un chiulot, iar pe labă și glezne o șosetă²¹.

Urmărind acest aspect al problemei, amintim redarea prin incizii a unei opinci (?) pe piciorul suport de la Turdaș²², căruia i se adaugă în cadrul redării elementelor de încălțăminte prin incizii, reprezentarea unei sandale pe fragmentul, picior, de la Vidra²³.

Revenind la decorul incizat existent pe partea superioară a celor două piese de care ne ocupăm, compus din unghiuri și linii curbe terminate în primul caz pe partea dorsală într-o spirală, remarcăm puternicile similitudini cu decorul prezent în cadrul aspectului Stoicani—Aldeni²⁴ și mai departe în cadrul culturii Gumelnița²⁵, ceea ce subliniază și pe acest plan sincronismul parțial²⁶ dintre Cucuteni A, Stoicani—Aldeni și Gumelnița.

În ceea ce privește semnificația decorului de pe partea superioară a celor două piese, dacă ținem seama de interpretarea decorului existent pe partea inferioară, care nu poate fi considerat altfel decît ca reprezentînd elemente de încălțăminte, aceasta trebuie pus în legătură cu vestimentația timpului²⁷.

În concluzie, cele două figurine prezentate aici, prin elementele de încălțăminte și îmbrăcăminte, oferă noi date în cunoașterea vestimentației purtătorilor culturii neolitice din faza A a culturii Cucuteni.

19 H. Dumitrescu și colaboratorii, *Șantierul Traian*, SCIV, IV, 1—2, 1953, p. 57, fig. 13.

20 Ștefan Cucos, *Reprezentarea încălțăminteii în plastica cucuteniană de la Ghelăiești*, în *Memoria Antiquitatis*, II, sub tipar; mulțumim și pe această cale descoperitorului de la Ghelăiești pentru informațiile pe care ni le-a dat.

21 N. Tesiș și E. Tomiș, *Cronokalaca Bara — Naseleje Starčevačke i Vinčanske Kulture*, p. 71, tab. XIII.

22 F. László, *Dolgozatok*, Cluj, II, 1911, p. 242 și urm.

23 Dinu V. Rössetti, *Săpăturile de la Vidra. Raport preliminar*, în PMMB, Buc. nr. 1, 1934.

24 Eugen Comșa, *op. cit.*

25 D. Berciu, *op. cit.*

26 D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului în România, în lumina noilor cercetări*, p. 146; N. Harțuchi și I. T. Dragomir, *Brăilița*, p. 136; Eugen Comșa, *op. cit.*, p. 23 și urm.; Vladimir Dumitrescu, *Așezarea neolitică de la Căscioarele*, în SCIV, 16, 1965, 2, p. 228 și urm.

27 Păreră acceptată din ce în ce mai mult în cercetarea arheologică.

QUELQUES ASPECTS DES ÉLÉMENTS VESTIMENTAIRES DANS LA PLASTIQUE ANTHROPOMORPHE DE IGEȘTI-BLĂGEȘTI, DANS LE DÉPARTEMENT DE VASLUI

Résumé

L'auteur nous présente, dans cet article deux fragments d'idoles anthropomorphes, appartenant à la culture Cucuteni, phase A, découvertes au cours des recherches de surface, entreprises par le musée de Bîrlad.

Les fragments ont été trouvés à Igești-Scîndureni, Blăgești, dans le département de Vaslui.

Le décor incisé, caractéristique aux figurines anthropomorphes trouvées au cours des recherches de la culture Cucuteni, phase A, présente des éléments indiscutables des vêtements et surtout des chaussures de l'époque respective.

On souligne, en ce sens, la présence, pour la première fois des éléments vestimentaires (de chaussure aussi) reconstitués (restitués) à l'aide des incisions dans la néolithique de la Moldavie.

LISTES DES FIGURES

Fig. 1. — Idole anthropomorphe découverte à Igești-Scîndureni, dans le département de Vaslui.

Fig. 2. — Idole anthropomorphe découverte à Igești-Scîndureni, dans le département de Vaslui.